

Діхтяренко Станіслава Вадимівна
аспірантка

Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського», Одеса, Україна

E-mail: dihtarenkostaneslava@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0349-1680>

Психолого-педагогічний супровід майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти: змістовий контент

У статті розкрито проблему психолого-педагогічного супроводу майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. За результатами аналізу джерельної бази здійснено теоретичне обґрунтування сутності понять: «супровід», «психологічний супровід», «педагогічний супровід», «психолого-педагогічний супровід», «майбутні вихователі». Визначено провідні напрями й форми роботи в закладі вищої освіти. Схарактеризовано види технологій психологічного супроводу професійно-особистісного розвитку студентів. Обґрунтовано компоненти психологічного супроводу професійного розвитку майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти. Розглянуто чинники реалізації моделі психологічного супроводу особистісного розвитку майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти. Розкрито підходи, за якими базується психолого-педагогічний супровід, як-от: рефлексійний; аксіологічний; компетентнісний підходи. Подано алгоритм здійснення психолого-педагогічного супроводу майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Ключові слова: супровід, психологічний супровід, педагогічний супровід, психолого-педагогічний супровід, майбутні вихователі.

Вступ. Однією з актуальних проблем теорії сучасної психолого-педагогічної науки і практики є компетентність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах євроінтеграції та пошук сучасних технологій реалізації особистісно зорієнтованої моделі в процесі освітньої взаємодії студентів і викладачів. Вочевидь, серед численних педагогічних інструментів важливою є організація супроводу в освітньо-виховному процесі, оскільки вища школа є основним механізмом відтворення духовного потенціалу країни, основою передання новому поколінню наукових досягнень для подальшого прогресу в розвитку суспільства. Гостріше постає проблема розвитку здатності особистості до здійснення та прийняття рішень у проблемно-конфліктних ситуаціях, усвідомлення регуляції власної поведінки й діяльності, здатності виходити за власні межі життя, життя суспільства, інших людей у світлі вищих цінностей. Особливо важливим означене є для майбутнього психолога, оскільки здійснити психологічну допомогу може тільки фахівець, який сам постійно працює над удосконаленням своєї особистості й прагне розкрити власний потенціал, досягти успіху в житті. На нашу думку, найбільш ефективним для вирішення означеної проблеми є розроблення й упровадження психолого-педагогічного супроводу в закладі вищої освіти, що здатне забезпечити та підвищити професійний розвиток кожного студента зокрема.

Мета та завдання дослідження. Мета дослідження полягає у розкритті змістової характеристики сутності поняття «психолого-педагогічний супровід майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти».

Завдання дослідження: на підставі аналізу джерельної та наукової бази схарактеризувати сутність основних категорій дослідження, таких як: «супровід», «психологічний супровід», «педагогічний супровід», «майбутні вихователі».

Матеріали та методи дослідження. Для досягнення мети використано теоретичні методи для аналізу й узагальнення наукової психолого-педагогічної літератури, з'ясування результатів досліджень щодо визначення змістових засад психолого-педагогічного супроводу майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти.

Результати дослідження. Проблему психолого-педагогічного супроводу майбутніх фахівців закладу вищої освіти розглядали в дослідженнях учених у різних напрямках:

- мовленнєвий супровід (А. Богуш, Н. Гавриш, М. Пентилюк та ін.);
- комунікативно-мовленнєвий супровід (Л. Березовська, А. Богуш, О. Кисельова, О. Ковтун, О. Трифонова та ін.);

- методичний супровід (Ю. Волинець, О. Ковалено, І. Кирилова, А. Омеляненко, Т. Панченко, Н. Стаднік та ін.);
- психологічний супровід (К. Бабак, І. Добренко, А. Массанов, Л. Марчук, М. Міщенко, О. Яцина та ін.);
- педагогічний супровід (С. Бадер, Г. Біличенко, О. Єрьоменко, С. Курінна, В. Кушнір, Н. Мирончук, О. Поліщук та ін.);
- психолого-педагогічний супровід (А. Богуш, Л. Березовська, Р. Найда та ін.).

Звернімося до з'ясування змісту контенту складників феномена «психолого-педагогічний супровід майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти», зокрема лексеми «супровід». За довідковими терміноджерелами, «супровід» трактується як «дія за значенням супроводжувати, супроводити; те, що супроводить якусь дію, явище; поєднання дії з іншою побічною дією; додавання чогось до чогось, доповнення до чогось» (Гончаренко, 1997); «супроводжувати – іти, їхати, знаходитися поряд із кимось, вести когось або йти за кимось, як супутник проваджати когось до певного місця; робити водночас із кимось (чимось); слугувати додатком, доповненням; постійно бути, перебувати поруч із кимось/чимось під час шляху» (Яременко, 2005: 348); «те, що супроводить певну дію, явище, товариство, оточення; група людей, яка супроводжує когось» (Новий тлумачний словник української мови, 1999: 457).

Розглянемо сутність вищезазначеного поняття в працях учених. Так, Т. Корень розглядає «супровід» як взаємодію того, хто супроводжує, і того, кого супроводжують, спрямовану на вирішення життєвих проблем розвитку того, кого супроводжують найбільш позитивним (ефективним) методом (Корень, 2010: 33). Слушною є думка вченої, що системоутворювальною ознакою необхідності процесу супроводу є характер суперечності між наявністю в людини проблеми та його «Я». Важливо враховувати, що в процесі супроводу наявні два суб'єкти (ключові фігури): носій проблеми (того, кого супроводжують) і той, хто допомагає вирішити проблему (супровідний). Беззаперечно, така взаємодія буде визначати різні види супроводу (Корень, 2010: 34). І. Луценко подає визначення «супроводу» як технологію взаємодії суб'єктів освітнього процесу, зокрема суб'єкт-суб'єкт – партнерська взаємодія педагога й дітей, психолога й дітей, батьків і дітей, педагога й соціального працівника (Луценко, 2018: 49). Дослідниці (Н. Іваненко, Л. Козак) розглядають «супровід» як створення соціально-психологічних умов для емоційного благополуччя, успішного розвитку, виховання та навчання дітей у ситуаціях соціально-педагогічної взаємодії, яка організовується в межах освітнього закладу (Іваненко, Козак, 2022: 177). На думку В. Милацької, супровід – це особлива форма здійснення пролонгованої соціальної та психологічної допомоги (Милацька, 2018: 52). За Т. Єжовою, супровід – це слідування (педагога) спільно зі студентами його життєвим шляхом, при цьому педагог може бути як «поряд» із тим, кого супроводжує, так і дещо «на відстані» – «попереду», показуючи дитині можливі небезпеки, або «позаду», якщо потреба дитини в допомозі є мінімальною та зводиться до необхідності лише «підстрахування» (Єжова, 2012). Під супроводом Т. Коростіянець убачає спільні дії (система, процес, вид діяльності) людей одне щодо одного в їхньому соціальному оточенні, що здійснюються ними в часі та просторі та відповідають ролям, які їм властиві (Коростіянець, 2019: 111–112).

У дослідженні під «супроводом» розуміємо багатоаспектний, різнобічний процес допомоги, який передбачає різні види супроводу, залежить від багатьох компонентів (засоби, методи, прийоми) і слугує ефективним інструментом вихователя закладу дошкільної освіти в з'ясуванні й подоланні труднощів під час освітньо-виховного процесу з дітьми дошкільного віку.

Щодо сутності поняття «психологічний супровід», зміст якого знаходимо лише в наукових розвідках учених, звернімося до тлумачень означеного терміна вченими.

Так, на думку К. Бабака, який досліджував психологічний супровід у педагогічному коледжі, – це цілісна система професійної діяльності практичного психолога, спрямована на забезпечення соціально-психологічних умов для успішного професійного навчання майбутніх вихователів, підготовки їх до майбутньої професії, комунікації, особистісного та професійного зростання на підставі системного саморозвитку й самореалізації як індивіда, особистості, суб'єкта власної професійної діяльності та життєтворчості (Бабак, 2015: 8). Науковець окреслює провідні напрями психологічного супроводу психологічної служби коледжу, з-поміж них такі: моніторинг особистісно-професійного розвитку і процесу підготовки майбутнього фахівця; психологічна освіта (сприяння в здобутті студентами психологічних знань, умінь і навичок, необхідних для здобуття професії, розвитку кар'єри, досягнення успіху в житті); психологічна профілактика й корекція особистісних і професійних девіацій. Учений також схарактеризував форми роботи в процесі психологічного супроводу: психологічну діагностику; психологічний тренінг; психологічну корекцію; індивідуальне консультування (Бабак, 2015: 8). За І. Добренко, психологічний супровід – це метод, який забезпечує створення умов для прийняття суб'єктом розвитку оптимальних рішень у різних ситуаціях життєвого вибору (Добренко, 2018: 116). Як підкреслює вчена, сутність психологічного супроводу полягає в посиленні позитивних чинників розвитку й нейтралізації негативних, що дає змогу співвідносити

супровід із зовнішніми перетвореннями, сприятливими для підтримки, підкріплення внутрішнього потенціалу суб'єкта розвитку. Усупереч цьому, будь-яка програма психологічного супроводу є передусім технологією вирішення проблем (Добренко, 2018: 117). Водночас учена стверджує, що провідною ідеєю супроводу студента в освітньо-виховному процесі є ідея особистісного, освітнього та професійного руху суб'єкта освітньої діяльності (Добренко, 2018: 117). Із цим не можна не погодитися. Слушною є позиція науковиці, що психологічний супровід професійного становлення студентів може здійснюватися через освітні практики, які дають студенту змогу досягти рівня професійної компетентності. Зокрема, остання передбачає наявність таких здатностей, як уміння проектувати різноманітні ситуації в процесі своєї професійної діяльності; обирати й реалізовувати різноманітні програми власної подальшої професійної освіти; здійснювати професійне самопізнання; будувати міжособистісні та ділові відносини, вступати у взаємодію із соціокультурним професійним середовищем (Добренко, 2018: 117). Учені (Л. Марчук, О. Яцина) розглядають психологічний супровід як систематичну роботу психологічної служби закладу вищої освіти, спрямовану на особистісний і професійний розвиток студента, на подолання труднощів, що виникають у процесі навчання, і корекцію емоційно-особистісної сфери, а також створення умов для успішної професіоналізації (Марчук, Яцина, 2014: 314). Цінними, на нашу думку, є запропоновані науковицями технології психологічного супроводу професійного-особистісного розвитку студентів, з-поміж них такі: технології організації діяльничого простору; технології суб'єктивної самореалізації; технології продуктивної взаємодії; технології особистісної успішності; технології розвитку емоційної привабливості діяльності (Марчук, Яцина, 2014: 314). Уважаємо, що рекомендовані технології супроводу студентів в освітньо-виховному процесі варто застосовувати під час проведення семінарів, колоквиумів, майстер-класів, тренінгів, консультацій тощо. Зміст і завдання психологічного супроводу, за словами вчених, полягають у своєчасній допомозі й підтримці студента в його професійному становленні, зокрема під час психологічної діяльності, якщо здобувач стає суб'єктом взаємодії. Натомість, як підкреслюють учені, метою психологічного супроводу є організація співпраці з майбутнім фахівцем, що спрямована на самопізнання, пошук способів самоврядування внутрішнім світом та актуалізацією особистісно-професійного потенціалу, а не в тому, щоб констатувати рівень розвитку тих чи тих професійно важливих якостей (Марчук, Яцина, 2014: 315). Без сумніву, означена мета може бути реалізована тільки, якщо початкова (визначення й формування готовності студентів до навчання в закладі вищої освіти як основи розвитку компетентності на першому етапі навчання в закладі вищої освіти) і кінцева (формування в студента психологічної, професійної, творчої готовності до майбутньої професійно-педагогічної діяльності, професійного саморозвитку) цілі діяльності стосовно особистості студента об'єднуються в єдине ціле (Марчук, Яцина, 2014: 315). До основних компонентів психологічного супроводу професійного розвитку майбутніх фахівців учені зараховують такі: системне та систематичне відстеження психолого-педагогічного статусу студента відповідно до його актуального стану й перспектив професійного розвитку; створення психологічних умов для успішного навчання – активізації мотиваційного та рефлексивного складників його готовності до професійної діяльності; орієнтація освітньої й позанавчальної діяльності майбутніх психологів на забезпечення умов для успішного подолання нормативних і ненормативних криз їхнього професіогенезу (Марчук, Яцина, 2014: 316). Поділяємо думку вчених, що організація психологічного супроводу має здійснюватися у формі індивідуально зорієнтованої (викладач – студент; психолог – студент) і системно зорієнтованої взаємодії (група супроводу – студент) (Марчук, Яцина, 2014: 316). Під психологічним супроводом М. Заміщак розуміє комплексний складник психологічного забезпечення процесу розвитку особистості в освітньому процесі, який гармонійно поєднує провідні форми роботи та є одним із головних завдань роботи викладача психології (Заміщак, 2018: 42). Як зауважує учений, результатом психологічного супроводу особистісного розвитку є розвиток соціально-спрямованої та індивідуально-збалансованої, цілісної, здорової особистості (Заміщак, 2018: 43). Суголосні з думкою вченого, що в рамках професійної підготовки ефективність реалізації моделі психологічного супроводу особистісного розвитку майбутнього педагога залежить від наявності багатьох чинників, з-поміж них такі:

- адекватне психологічне, соціальне, моральне та духовне середовище закладу вищої освіти, яке впливає на самовизначення майбутнього педагога, формування нового світогляду, здатностей, професійних компетенцій, прийняття й засвоєння ними цінностей, прогнозування життєвих цілей;
- здорова, цілісна особистість викладача закладу вищої освіти;
- система домінуювальних потреб і мотивів (наміри, інтереси, здібності, ідеали, ціннісні орієнтації, стійка професійна позиція, соціально-професійний статус);
- актуалізація викладачем особистісних здатностей майбутнього педагога до постійного особистісного зростання в умовах реальної діяльності й спілкування;
- сприяння усвідомленню майбутніми педагогами особистісних якостей у процесі професійного становлення, що призводять до формування системи професійно важливих якостей;

– організація оволодіння основами суб'єктної життєтворчості (оволодіння цінностями освітньо-професійної діяльності), потреба в особистій і професійній самореалізації;

– організація готовності студентів до самостійної постановки й професійного вирішення теоретико-прикладних завдань, що трансформують ставлення до власної життєдіяльності загалом і до навчання зокрема (Заміщак, 2018: 45). І. Гера характеризує «психологічний супровід» як підготовку майбутніх педагогів до виконання й оцінювання результативності своєї професійної діяльності, що, у свою чергу, пов'язане з внутрішньою та зовнішньою ефективністю, результативністю й продуктивністю (Гера, 2016: 45).

Проаналізувавши численні дослідження, під «психологічним супроводом майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» розуміємо одну з діагностувальних технологій, яка базується на психологічних методах, прийомах, техніках і застосовується в межах закладу вищої освіти для налагодження взаємовідносин, підтримання емоційного благополуччя й подолання внутрішніх конфліктів між здобувачами та викладачами закладу вищої освіти.

Звернімося до феномена «педагогічний супровід». Розглянемо погляди науковців щодо означеної категорії. Приділяючи значну увагу процесу соціалізації дітей-сиріт, С. Курінна стверджує, що «педагогічний супровід» – це інтегрована технологія, центром якої є процес становлення особистості дитини у взаємодії із соціальним світом на підставі входження дитини в систему соціальних зв'язків, освоєння соціокультурного досвіду через її суб'єктивне пізнання довколишнього світу та конструювання образу соціального світу (Курінна, 2015: 55). На нашу думку, означений вид супроводу – це дійсно не просто технологія, а сукупність різних педагогічних технологій, які, у свою чергу, сприяють усебічному розвитку особистості, зокрема передбачають відкриття дитиною соціуму завдяки взаємодії з навколишніми, а також сприйняття довколишнього середовища. Цілком погоджуємося з думкою ученої, що сьогодні в дитячому будинку педагогічний супровід пов'язують з особистою опікою, допомогою, підтримкою, достатньою увагою, натомість зауважимо, що означений супровід доцільно також організовувати й у межах закладу дошкільної освіти, зокрема для налагодження та підтримання взаємин між дорослими й однолітками, допомоги в розв'язанні та подоланні тих чи тих труднощів, розкритті творчого потенціалу, особистісного «Я».

Свою позицію у визначенні змісту поняття «педагогічний супровід» висловила С. Бадер, яка розглядає його як певну сферу діяльності педагога, зорієнтовану на взаємодію з дитиною в процесі надання їй підтримки у становленні особистісного зростання, соціальної адаптації тощо (Бадер, 2016: 24]). На переконання вченої, педагогічний супровід (підтримка, допомога) відіграє важливу роль, адже він необхідний дітям дошкільного віку для успішної соціальної адаптації та вибору оптимальних рішень у різних ситуаціях повсякденного життя, пов'язаних з особистісним самовизначенням (Бадер, 2016: 24). Натомість вважаємо, що з позиції сучасних підходів означений супровід є обов'язковою вимогою під час освітньо-виховного процесу, оскільки сприяє успішній адаптації дітей дошкільного віку до умов закладу дошкільної освіти. До системи педагогічного супроводу, за словами дослідниць (В. Кушнір та О. Поліщук), повинні бути залучені всі учасники освітньо-виховного процесу (батьки, діти, педагоги), крім того, як об'єкт педагогічного супроводу може бути, наприклад, або конкретний батько, конкретна сім'я, або група сімей. Відзначимо, якщо дійсно всі учасники будуть зацікавлені означеною взаємодією, тоді така співпраця, без сумніву, сприятиме успішному забезпеченню педагогічного супроводу. Зрештою, як вважають учені, «педагогічний супровід» – це комплекс педагогічних технологій розвитку дитини, психолого-педагогічної підтримки й допомоги сім'ї, організація різних форм взаємодії з батьками, що сприяє повноцінному розвитку особистості дітей дошкільного віку в передшкільний період (Кушнір, Поліщук, 2016: 151). Погоджуємося з визначенням учених, водночас зазначимо, що слушним є взаємозв'язок між психологічною та педагогічною підтримкою, адже застосування різноманітних методик, використання методів, прийомів сприятиме всебічному розвитку особистості дитини, підтриманню її гармонійного стану, емоційної стійкості й забезпеченню позитивних кліматичних умов. Поділяємо думку вченої Г. Біличенко, яка визначає «педагогічний супровід» як створення в рамках освітнього процесу сприятливих умов для прояву дитини себе як суб'єкта власної життєдіяльності (Біличенко, 2016: 25). Принагідно зазначимо, що створення відповідних умов під час освітньо-виховного процесу є досить важливим, оскільки від них насамперед залежить особистісне становлення дітей дошкільного віку, зокрема вміння жити в злагоді як із собою, навколишніми, так із довкіллям загалом. Як визначальну тенденцію в системі вищої освіти під «педагогічним супроводом» Н. Мирончук розуміє технологію, спрямовану на діагностику актуального стану соціального розвитку студента, виявлення проблем чи ситуацій і способів їх розв'язання (Мирончук, 2016: 131). Уважаємо, що презентована авторкою технологія є методично виправданою, оскільки завдяки її багатофункціональності, методичної забезпеченості можна не лише з'ясувати певні труднощі, а й заздалегідь уникнути наслідків і дієвим способом знайти рішення, тому вона, безсумнівно, заслуговує на впровадження в закладах вищої освіти. Більш глибоко розглядає поняття «педагогічний

супровід» О. Єрмоєнко як систему професійної комплексної допомоги, яку потребують учасники освітнього процесу (діти, батьки, педагогічні працівники, адміністрація освітніх установ) у створенні умов для повноцінного й гармонійного розвитку особистості з урахуванням сучасних підходів до розвитку, навчання та виховання (Єрмоєнко, 2016: 97). Зазначимо, що така система вимагає насамперед добору спеціального інструментарію (засоби, методи, прийоми тощо), який буде відповідати всім вимогам і здійснюватися відповідно до потреб і вікових особливостей.

На нашу думку, педагогічний супровід майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти – це освітній вид допомоги, який здійснюється у вищій школі зі здобувачами під час спеціальних заходів для підвищення соціального статусу студента, удосконалення його професійної підготовки до майбутньої діяльності.

Оскільки в дослідженні основним поняттям є «психолого-педагогічний супровід», виникає необхідність уточнити сутність і зміст означеного феномена з позиції наукових розвідок.

Суголосні з поглядами академіка А. Богуш, яка, досліджуючи проблему психолого-педагогічного супроводу професійно-методичної спрямованості особистості майбутніх вихователів дошкільної освіти, розглядає «методично-мовленнєвий супровід» як систему засобів, методів, прийомів, методичних технологій і лінгводидактичних умов, спрямованих на ефективне формування в майбутніх вихователів комунікативно-мовленнєвої компетенції» (Богуш, 2010: 136). Зокрема, на думку Г. Іванюк, психолого-педагогічний супровід особистісно-професійного розвитку майбутніх педагогів – це доцільно організований процес психолого-педагогічного забезпечення суб'єктності здобувачів вищої освіти задля їхнього особистісного та професійного розвитку в контексті виконання майбутніми педагогами трудових функцій, що ґрунтуються на загальних (громадянській, культурній, лідерській, соціальній, комунікативній) і професійній компетентностях за трудовою дією (психологічній, емоційно-етичній, партнерській, навчання впродовж життя, рефлексивній, психоемоційній) (Іванюк, 2023: 223–224). Слушною є позиція вченої, адже вміння застосовувати майбутніми вихователями закладу дошкільної освіти означені трудові функції та бути озброєним усіма професійними компетентностями, без сумніву, сприятиме успішній професійній діяльності й конкурентоспроможності на сучасному ринку праці. Цілком суголосні з твердженням ученої Т. Теличко, яка розглядає «психолого-педагогічний супровід майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» як надання допомоги, підтримку в ухваленні рішення у складних ситуаціях професійного вибору на основі вивчення їхніх інтересів, потенційного поля розвитку, особливостей взаємодії суб'єктів освітнього процесу (Теличко, 2020: 89). Зазначимо, що така допомога є досить дієвою та ефективною, оскільки передбачає своєчасний алгоритм дії, повноцінне врахування стану проблеми, забезпечення бажаного результату та підтримку в самовдосконаленні майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти. Згодні з думкою вченої, що «психолого-педагогічний супровід» сприяє професійному розвитку, а також вирішенню проблем в організації дошкільної освіти (Теличко, 2023: 89). Імпонує визначення «психолого-педагогічний супровід», за Р. Найдою, під яким учена розуміє комплексну технологію, що забезпечує вирішення завдань розвитку, навчання, виховання й соціалізації підростаючого покоління завдяки використанню різноманітних методів діагностувально-корекційної роботи (Теличко, 2023: 659). Водночас авторка підкреслює, що центральним сегментом психолого-педагогічного супроводу в умовах закладу вищої освіти є здобувач освіти, його самостійна робота за розробленим алгоритмом, який спрямовує майбутнього вихователя на самостійно-продуктивне опрацювання теорії й фахових методик (Теличко, 2023: 660). Іншу думку висловлює Л. Березовська, яка позиціонує поняття «психолого-педагогічний супровід» як цілісну, системно-організовану діяльність, що забезпечує створення у ЗВО сприятливих психолого-педагогічних умов для успішного здійснення освітнього процесу, спрямованого на розкриття індивідуальних здібностей здобувачів освіти, творчих проявів і потенційних можливостей для професійного становлення майбутнього фахівця, формування позитивної Я-концепції, самостійності в прийнятті рішень, саморозвитку й самовдосконаленню, надання підтримки особистості у визначенні та проектуванні професійної стратегії, особистісного й професійного саморозвитку (Березовська, 2023: 81). У дослідженнях учених (І. Кондратець, М. Науменко) наголошено, що здійснення психолого-педагогічного супроводу залежить від урахування численних підходів, як-от: *рефлексійного* (самоаналіз, самооцінювання, самопочуття, саморегуляція, спогади про власне дитинство, ситуації зі знайомими людьми, наративи близьких людей); *аксіологічного* (цілевизначення стосовно певної освітньої сфери, вибудова індивідуальної освітньої траєкторії); *компетентнісного* (уявлення про своє знання й незнання; бажання оволодіти фаховими й соціальними навичками та вміннями) (Кондратець, Науменко, 2020: 50). Водночас дослідниці пропонують алгоритм здійснення психолого-педагогічного супроводу майбутніх вихователів:

- визначення рівня уявлень та обізнаності щодо психологічних характеристик дітей раннього віку;
- поінформованість про закономірності розвитку мовлення дітей раннього віку;
- розуміння диференційованого відбору ефективних форм взаємодії з дітьми, надання переваги сучасним методам і прийомам;
- моделювання форм партнерської взаємодії під час виробничої практики в групах раннього віку;
- апробування кейсу різних форм взаємодії під час виробничої практики в групах раннього віку;
- презентація позитивного досвіду в різних освітніх колах (Кондратець, Науменко, 2020: 50).

На основі аналізу наукових досліджень під «психолого-педагогічним супроводом майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти» розуміємо сучасну інноваційно-освітню модель допомоги, яка поєднує в собі

не тільки психологічні, а й педагогічні засоби, методи, прийоми, спрямовані на розв'язання тих чи тих ситуацій, підтримання емоційної стійкості між учасниками освітньо-виховного процесу закладу вищої освіти, забезпечення сприятливих психолого-педагогічних умов для підвищення успішного професійного розвитку й самовдосконалення майбутньої професійної діяльності.

Висновки. Окреслена в статті проблема психолого-педагогічного супроводу майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, без сумніву, відповідатиме сучасним вимогам вищої школи й забезпечуватиме озброєння вихователів психолого-педагогічними технологіями під час освітньо-виховного процесу з дітьми дошкільного віку. Зазначимо, що означені інструменти спрямовані також на створення сприятливих умов для розкриття потенціалу особистості, налагодженню взаємин і підтримання емоційного благополуччя між усіма учасниками освітнього процесу. Оскільки необхідним і водночас важливим елементом є центральна фігура «дитина», то цілісне уявлення про неї як об'єкт і суб'єкт соціалізації, розвиток її активності, ініціативності, самостійності, набуття навичок експериментування, конструювання, розвиток дослідницьких умінь і проведення різних видів дослідів у закладі дошкільної освіти є перспективою подальших наукових розвідок.

Перспективи наукових досліджень убачаємо в розробленні методики й моделі формування психолого-педагогічного супроводу майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Література

Бабак К.В. Психологічний супровід професійного розвитку студентів педагогічного коледжу: структурно-інтегративний підхід. *Науковий вісник мну імені В.О. Сухомлинського. Серія «Психологічні науки»*. 2015. № 2 (15). С. 7–12.

Бадер С.О. Соціально-педагогічний супровід соціалізації молодшого школяра: змістовий аспект. *Науковий вісник Ужгородського Університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2016. Вип. 1 (38). С. 23–26.

Березовська Л.І. Психолого-педагогічний супровід формування професійно спрямованого мовлення майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Психолого-педагогічний супровід формування професійно-методичної спрямованості особистості майбутніх фахівців дошкільної освіти / А.М. Богуш, Л.І. Березовська, С.В. Діхтяренко, Н.В. Маліновська, Р.Г. Найда ; за загальною і науковою редакцією дійсного члена НАПН України, доктора педагогічних наук, професора А.М. Богуш. Івано-Франківськ : НАІР, 2023. 324 с. С. 62–103.*

Біличенко Г.В. Соціально-педагогічний супровід розвитку дитини в контексті гуманістичної парадигми освіти. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. Педагогічні науки. 2016. № 1 (11). С. 22–27.

Богуш А.М. Методично-мовленнєвий супровід підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів. *Наука і освіта : науково-практичний журн. Півд. наук. центру АПН України*. 2010. № 2. С. 136–142. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2010/2_2010/30.pdf.

Гера Т.І. Психологічний супровід підготовки майбутніх педагогів до виконання завдань професійної діяльності. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»*. 2017. Вип. 1. Том 2. С. 44–49.

Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.

Добренко І.А. Психологічний супровід професійного становлення студентів. *Теорія і практика сучасної психології*. 2018. № 6. С. 116–119.

Єжова Т.Є. Психолого-педагогічний супровід дітей з особливостями психофізичного розвитку як умова реалізації їх права на освіту. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія «Соціально-педагогічна»*. 2012. Вип. 18. С. 130–138. URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/znprkp_sp_2012_18_19.pdf.

Єрмоменко О. Психолого-педагогічний супровід студентів з особливими потребами у вищих навчальних закладах. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2016. Вип. 15. С. 313–320.

Заміщак М.І. Психологічний супровід майбутніх педагогів як механізм формування в них особистісної професіоналізації. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»*. 2018. Вип. 2. Том 2. С. 41–45.

Іванюк Г.І. Психолого-педагогічний супровід особистісно-професійного розвитку майбутніх педагогів в умовах освітніх змін. *Журнал «Перспективи та інновації науки»*. Серія «Педагогіка. Психологія. Медицина». 2023. № 9 (27). С. 219–231.

Іваненко Н., Козак Л. Педагогічний супровід дітей дошкільного віку як психолого-педагогічна проблема. *Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка. Психологія. Медицина»*. 2022. № 1 (6). С. 173–183.

Кондратець Л., Науменко М. Психолого-педагогічний супровід майбутніх вихователів з розвитку мовлення дітей раннього віку. *Освітологічний дискурс*. 2020. № 3–4 (38–39). С. 47–56. URL: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2022.3411>.

Корень Т.О. Теоретичні основи психологічного супроводу професійного розвитку майбутніх психологів. *Теорія і практика сучасної психології*. 2010. Вип. 2. С. 32–35.

Коростіянець Т.П. Педагогічний супровід студентів в освітніх установах педагогічної вищої освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 12. Том 1. С. 111–114.

Курінна С. Педагогічний супровід процесу соціалізації дітей-сиріт в умовах закладу інтернатного типу. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія. Педагогічні науки»*. 2015. № 2 (10). С. 53–59.

Кушнір В., Поліщук О.. Особливості психолого-педагогічного супроводу батьків при підготовці дитини до школи. *Zarządzanie wielokulturowym potencjałem społecznym. Poznań Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu*. 2016. № 11. С. 149–156.

Психолого-педагогічний супровід виховання і розвитку дітей дошкільного віку з родин учасників АТО і внутрішньо-переміщених осіб: концепція, методика, технології / І.О. Луценко, А.М. Богуш, Л.О. Калмикова й інші. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 213 с.

Марчук Л., Яцина О. Психологічний супровід фахової підготовки психолога в умовах трансформації освіти. *Педагогічні інновації у фаховій освіті*. 2014. Вип. 1 (5). С. 312–318.

Милацька В.В. Психолого-педагогічний супровід в умовах модернізації освітнього середовища технічного коледжу. *Молодий вчений*. 2018. № 4.1 (56.1). С. 52–55.

Миرونчук Н.М. Педагогічний супровід майбутніх викладачів вищої освіти у процесі професійної підготовки. *Нові технології навчання : науково-методичний збірник*. Київ, 2016. Вип. 89. Частина 2. С. 127–131.

Найда Р.Г. Змістові аспекти психолого-педагогічного супроводу методичної підготовки майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти в умовах ЗВО. *Актуальні питання в сучасній науці*. 2023. № 10 (16). С. 657–672.

Новий тлумачний словник української мови. Київ : Аконті, 1999. Том 4. 457 с.

Яременко В., Сліпущко О. Новий тлумачний словник української мови : у 3. Київ : АКОНІТ, 2005. Том 3. 348 с.

Теличко Т.В. Психолого-педагогічний супровід професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів освіти. *Науковий вісник НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 5 «Педагогічні науки: реалії та перспективи»*. 2020. Вип. 73. Том 2. С. 88–91.

Psychological and pedagogical support of future teachers of preschool education institutions: informative content

Dikhtiarenko Stanislava

Postgraduate student

State Institution "Southern Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky", Odesa, Ukraine

---

The article deals with the problem of psychological and pedagogical support of future teachers of preschool education institutions. Based on the results of the analysis of the source base, the essence of the concepts of 'support', 'psychological support', 'pedagogical support', 'psychological and pedagogical support', 'future teachers' is theoretically substantiated. The leading directions and forms of work in a higher education institution are identified. The types of technologies for psychological support of students' professional and personal development are characterised. The components of psychological support for the professional development of future teachers of preschool education are substantiated. The factors of realisation of the model of psychological support of personal development of future preschool teachers are considered. The approaches on which the psychological and pedagogical support is based are revealed, such as: reflexive; axiological; competence approaches. An algorithm for the implementation of psychological and pedagogical support of future teachers of preschool education institutions is presented.

Introduction. One of the urgent problems of the theory of modern psychological and pedagogical science and practice is the competence of future teachers of preschool education institutions in the context of European integration and the search for modern technologies for implementing a personality-oriented model in the process of educational interaction between students and teachers. Obviously, among the numerous pedagogical tools, it is important to organise support in the educational process, since higher education is the main mechanism for reproducing the country's spiritual potential, the basis for transferring scientific achievements to a new generation for further progress in the development of society. The problem of developing an individual's ability to make decisions in problematic and conflict situations, to understand the regulation of one's own behaviour and activities, and to go beyond one's own limits of life, the life of society and other people in the light of higher values is becoming more acute. This is especially important for the future psychologist, since only a specialist who is constantly working on improving his or her personality and strives to unlock his or her potential and achieve success in life can provide psychological assistance. In our opinion, the most effective way to solve this problem is to develop and implement psychological and pedagogical support in a higher education institution, which can ensure and enhance the professional development of each student, in particular.

Purpose and objectives of the study. The purpose of the study is to reveal the content characteristics of the essence of the concept of 'psychological and pedagogical support of future teachers of preschool education'.

Objectives of the study: based on the analysis of the source and scientific base, to characterise the essence of the main categories of the study, such as: 'support', 'psychological support', 'pedagogical support', 'future teachers'.

Keywords: support, psychological support, pedagogical support, psychological and pedagogical support, future teachers.

References

Babak, K.V. (2015). Psihologichnij suprovid profesijnogo rozvitku studentiv pedagogichnogo koledzhu: strukturno-integrativnij pidhid [Psychological support of professional development of students of pedagogical college: structural and integrative approach]. *Sukhomlynskyi National University of Mykolayiv. Psychological sciences – Scientific Bulletin of V.O.* Vols 2 (15), pp. 7–12 [in Ukrainian].

Bader, S.O. (2016). Socialno-pedagogichnij suprovid socializaciyi molodshogo shkolyara: zmistovij aspect [Social and pedagogical support of primary schoolchildren's socialisation: content aspect]. *Naukovij visnik Uzhgorodskogo Universitetu. Seriya "Pedagogika. Socialna robota" – Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series "Pedagogy. Social work"*. Issue. 1 (38), pp. 23–26 [in Ukrainian].

Berezovska, L.I. (2023). Psihologo-pedagogichnij suprovid formuvannya profesijno spryamovanogo movlennya majbutnih vihovateliv zakladiv doshkilnoyi osviti [Psychological and pedagogical support for the formation of professionally directed speech of future preschool teachers]. *Psihologo-pedagogichnij suprovid formuvannya profesijno-metodichnoyi spryamovanosti osobistosti majbutnih fahivciv doshkilnoyi osviti – Psychological and pedagogical support of formation of professional and methodological orientation of future preschool education specialists' personality*. Ed. A.M. Bohush, L.I. Berezovska, S.V. Dikhtiarenko, N.V. Malinovska, R.H. Naida. Ivano-Frankivsk: NAIR, pp. 62–103 [in Ukrainian].

Bilychenko, H.V. (2016). Social and pedagogical support of child development in the context of the humanistic paradigm of education [Socialno-pedagogichnij suprovid rozvitku ditini v konteksti gumanistichnoyi paradigmi osviti]. *Visnik Dnipropetrovskogo universitetu imeni Alfreda Nobelya. Seriya "Pedagogika i psihologiya". Pedagogichni nauki – Bulletin of Alfred Nobel University of Dnipro. Series "Pedagogy and psychology". Pedagogical science*. Vols. №1 (11), pp. 22–27 [in Ukrainian].

Bohush, A.M. (2010). Metodichno-movlennyevij suprovid pidgotovki majbutnih vihovateliv doshkilnih zakladiv [Methodological and speech support for the training of future preschool teachers]. *Nauka i osvita: nauk.-prakt. zhurn. Pivd. nauk. Centru APN Ukrayini – Science and education: Scientific and practical journal of the Southern Regional Scientific Centre of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine*. Vols. № 2, pp. 136–142. Retrieved from https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2010/2_2010/30.pdf [in Ukrainian].

Dobrenko, I.A. (2018). Psihologichnij suprovid profesijnogo stanovlennya studentiv [Psychological support of students' professional development]. *Teoriya i praktika suchasnoyi psihologiyi – Theory and practice of modern psychology*. Vols. № 6, pp. 116–119 [in Ukrainian].

Hera, T.I. (2017). Psihologichnij suprovid pidgotovki majbutnih pedagogiv do vikonannya zavdan profesijnoyi diyalnosti [Psychological support of training future teachers to perform the tasks of professional activity]. *Naukovij visnik Hersonskogo derzhavnogo universitetu. Seriya. Psihologichni nauki – Scientific Bulletin of Kherson State University. Series. Psychological science*. Issue 1. Volume 2. pp. 44–49 [in Ukrainian].

Honcharenko, S.U. (1997). *Ukrayinskij pedagogichnij slovník* [Ukrainian Pedagogical Dictionary]. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].

Ivanenko, N., & Kozak, L. (2022). Pedagogichnij suprovid ditej doshkilnogo viku yak psihologo-pedagogichna problema [Pedagogical support of preschool children as a psychological and pedagogical problem]. *Perspektivi ta innovaciyi nauki (Seriya "Pedagogika", Seriya "Psihologiya", Seriya "Medicina" – Prospects and Innovations of Science Journal (Series "Pedagogy", Series "Psychology", Series "Medicine"))* Vols. № 1 (6), pp. 173–183 [in Ukrainian].

Ivaniuk, H.I. (2023). Psihologo-pedagogichnij suprovid osobistisno-profesijnogo rozvitku majbutnih pedagogiv v umovah osvitnih zmin xPsychological and pedagogical support of personal and professional development of future teachers in the conditions of educational changes]. *Perspektivi ta innovaciyi nauki (Seriya "Pedagogika", Seriya "Psihologiya", Seriya "Medicina" – Prospects and Innovations of Science Journal (Series "Pedagogy", Series "Psychology", Series "Medicine"))* Vols. № 9 (27), pp. 219–231 [in Ukrainian].

Kondratets, L., & Naumenko M. (2020). Psihologo-pedagogichnij suprovid majbutnih vihovateliv z rozvitku movlennya ditej rannogo viku [Psychological and pedagogical support of future teachers of speech development of young children]. *Osvitologichnij diskurs – Educational discourse*. 3–4(38–39), pp. 47–56. Retrieved from <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2022.3411> [in Ukrainian].

Koren, T.O. (2010). Teoretichni osnovi psihologichnogo suprovodu profesijnogo rozvitku majbutnih psihologiv [Theoretical foundations of psychological support for the professional development of future psychologists]. *Teoriya i praktika suchasnoyi psihologiyi – Theory and practice of modern psychology*. Issue 2, pp. 32–35 [in Ukrainian].

Korostianets, T.P. (2019). Pedagogical support of students in educational institutions of pedagogical higher education [Pedagogichnij suprovid studentiv v osvitnih ustanovah pedagogichnoyi vishoyi osviti]. *Innovacijna pedagogika – Innovative pedagogy*. Issue. 12. Vols. 1. pp 111–114 [in Ukrainian].

Kurinna, S. (2015). Pedagogichnij suprovid procesu socializaciyi ditej-sirit v umovah zakladu internatnogo tipu [Pedagogical support of the process of socialisation of orphans in the conditions of a boarding school]. *Visnik Dnipropetrovskogo universitetu imeni Alfreda Nobelya. Seriya "Pedagogika i psihologiya". Pedagogichni nauki – Bulletin of Alfred Nobel University of Dnipro. Series "Pedagogy and psychology". Pedagogical sciences*. 2015. № 2 (10). P. 53–59 [in Ukrainian].

Kushnir, V., & Polishchuk, O. (2016). Osoblivosti psihologo-pedagogichnogo suprovodu batkiv pri pidgotovci ditini do shkoli [Features of psychological and pedagogical support of parents in preparing a child for school]. *Zarządzenie wielokulturowym potencjałem społecznym. Poznań Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu*, Vols. 11, pp. 149–156 [in Ukrainian].

Lutsenko, I.O., Bohush, A.M., Kalmykova, L.O., Kuzmenko, V.U., Povoroziuk, S.I., & Reipolska, O.D. (2018). *Psihologo-pedagogichnij suprovid vihovannya i rozvitku ditej doshkilnogo viku z rodin uchastnikov ATO i vnutrishno-peremishenih osib: koncepciya, metodika, tehnologiyi [Psychological and pedagogical support of upbringing and development of preschool children from families of ATO participants and internally displaced persons: concept, methods, technologies]*. Kyiv: Drahomanov National Pedagogical University Publishing House [in Ukrainian].

Marchuk, L., & Yatsyna, O. (2014). Psihologichnij suprovid fahovoyi pidgotovki psihologa v umovah transformaciyi osviti [Psychological support of psychologist's professional training in the conditions of education transformation]. *Pedagogichni innovaciyi u fahovij osviti – Pedagogical innovations in professional education*. Issue 1(5), pp. 312–318 [in Ukrainian].

Mylatska, V.V. (2018). Psihologo-pedagogichnij suprovid v umovah modernizaciyi osvitnogo seredovisha tehnicnogo koledzhu [Psychological and pedagogical support in the context of modernisation of the educational environment of a technical college]. *Molodij vchenij – Young scientist*. Vols. № 4.1 (56.1), pp. 52–55 [in Ukrainian].

Myronchuk, N.M. (2016). Pedagogichnij suprovid majbutnih vikladachiv vishoyi osviti u procesi profesijnoyi pidgotovki [Pedagogical support of future teachers of higher education in the process of professional training]. *Nauk. metod. zb. Novi tehnologiyi navchannya – Scientific and methodical collection. New learning technologies*. Kyiv. Issue. 89. Part 2. pp. 127–131 [in Ukrainian].

Naida, R.H. Zmistovi aspekty psihologo-pedagogichnogo suprovodu metodichnoyi pidgotovki majbutnih vihovateliv zakladu doshkilnoyi osviti v umovah ZVO [Content aspects of psychological and pedagogical support of methodological training of future teachers of preschool education in the conditions of higher education institutions]. *Aktualni pitannya v suchasnij nauci – Topical issues in modern science*. Vols. № 10 (16), pp. 657–672 [in Ukrainian].

Novij tlumachnij slovník ukrajinskoyi movi (1999). *New Explanatory Dictionary of the Ukrainian Language*. Issue. 4. Kyiv: Akonit [in Ukrainian].

Novij tlumachnij slovník ukrajinskoyi movi (2005). *New Explanatory Dictionary of the Ukrainian Language*. Ed. V. Yaremenko, O. Slipushko. Issue 3. Kyiv: AKONIT [in Ukrainian].

Telychko, T.V. (2020). Psihologo-pedagogichnij suprovid profesijnoyi pidgotovki majbutnih vihovateliv doshkilnih zakladiv osviti [Psychological and pedagogical support of professional training of future teachers of preschool educational institutions]. *Naukovij visnik NPU imeni M. P. Dragomanova. Seriya 5. Pedagogichni nauki: realiyi ta perspektivi – Scientific Bulletin of the Drahomanov National Pedagogical University. Series 5. Pedagogical sciences: realities and prospects*. Issue 73. Vols 2, pp. 88–91 [in Ukrainian].

Yeriyenko, O. (2016). Psihologo-pedagogichnij suprovid studentiv z osoblivimi potrebami u vishih navchalnih zakladah [Psychological and pedagogical support of students with special needs in higher education institutions]. *Aktualni pitannya gumanitarnih nau – Topical issues of the humanities*. Issue. 15, pp. 313–320 [in Ukrainian].

Yezhova, T.Ye. (2012). Psihologo-pedagogichnij suprovid ditej z osoblivostyami psihofizicnogo rozvitku yak umova realizaciyi yih prava na osvitu [Psychological and pedagogical support of children with special needs as a condition for the realisation of their right to education]. *Zb. nauk. prac Kam'yanec-Podilskogo nacionalnogo universitetu imeni Ivana Ogiyienka. Seriya: Socialno-pedagogichna – Collection of scientific works of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University. Series: Social and pedagogical*. Issue. 18, pp. 130–138. Retrieved from: file:///C:/Users/Admin/Downloads/znpkp_sp_2012_18_19.pdf.

Zamishchak, M.I. (2018). Psihologichnij suprovid majbutnih pedagogiv yak mehanizm formuvannya v nih osobistisnoyi profesionalizaciyi [Psychological support of future teachers as a mechanism for the formation of their personal professionalisation]. *Naukovij visnik Hersonskogo derzhavnogo universitetu. Seriya. Psihologichni nauki – Scientific Bulletin of Kherson State University. Series. Psychological sciences*. Issue 2. Vols. 2, pp. 41–45 [in Ukrainian].

Accepted: March 07, 2024